

Salgótarján és Vidéke.

Szépirodalmi és közgazdasági hetilap. — A Polgári Kör hivatalos lapja.

Előfizetési ár:

Egész évre	10.—	A Polgári Kör tagjai és tanítók részére:	
Fél évre	5.—	Egész évre	6.—
Negyed évre	2.50	Fél évre	3.—
Egyes szám ára 20 fill.	Negyedévre	1.50	

Felelős szerkesztő:

Dr. CZIGLER JAKAB

Minden a lap szellemi részét illető közlemények valamint hirdetések és előfizetések a „Salgótarján és Vidéke” szerkesztőségében, vagy a Boros nyomdába intézendők.

A kaszinó kérdése.

(FA) A közelmúlt napokban meghívót kaptunk a „salgótarjáni kaszinó egyesület”-től Első pillanatban nem tudtunk tájékozódni, a meghívó szövege azonban megmagyarázta, hogy a bányatársulati kaszinó által rendezett estélyről van szó.

Ezzel kapcsolatban, nem különben már megkezdett cikkeink folyamánként, a nemcsak névleg létező, de a valóban megállapítandó „Salgótarjáni Kaszinó” kérdéssel szándékozunk foglalkozni. Minden kerületés nélkül kimondjuk, hogy községünk társadalmi kialakulásának legelső és legszükségesebb feladata a kaszinó megalapítása. Az ország legnyomorosabb községeiben majdnem mindenütt van kaszinó, mely ha nem is a szoros értelemben vett kaszinó jellegével bír, de társas kör, mint olyan, mely a község lakosságát összetartásra bírja. Hiába keresünk ily egyület Tarjában. Nincs! Az erő megoszlik, az elemek széthúznak, kevés az összetartás, mert nélkülözöljük az irányításra hivatott eszközt. Csak el kell ismernünk a kaszinó megalapításának szükségességét és ha eiben valamennyien hozzájárulunk, ha az általános kérdés tárgyalásánál valamennyien egyet értünk, úgy hamarosan rátérhetünk a részlet kérdésekre.

Ki tudja, mit rejt magában a jövő titka, ki tudja azt, hogy eme látszólag egyszerű terv megvalósítása, mely roppant nagy nehézségbe ütközik. Vajon számíthatunk-e előre mindazon eshetőségekkel, melyekkel nehéz munkálatunk közben megküzdünk kell? Nem ugyebár! Kitartás kell hozzá és hogy eme kitartást eléjük, szükségünk van az akaratra. Tehát csak akarnunk kell és ez oly számottevő tényező, mely minden akadályt legyőz.

A kaszinó megállapítása csak is részvénytársasági alapon lenne keresztülvihető. Helyesen jegyezze meg a Polgári kör ez idei március 15-én tartott ünnepélyén Wabrosch főmérnök úr, hogy Széchenyiek nincsenek. Egyes férfakra nem támaszkodhatunk, a nagy közönségre vagyunk utalva. A saját kebelünkben álló összességből kell összehozni azt az összeget, melyre szükségünk van, ezt pedig csak úgy érhetjük el, ha mindenki, kinek módjában áll, erkölcsileg és anyagiilag támogatja törekvésünket.

Szükségünk volna erre még akkor is, ha akadna egy-két merész vállalkozó, aki a kaszinó céljaira szép és megfelelő helyiséget építene, a melyben első sorban a kaszinó, vendéglő, esetleges üzlethelyiségek és lakások lennének. Racionális számítás és beosztás mellett a befektendő tőke búsán meghozná a kamatot.

Lássuk már most azon előnyöket, melyek a kaszinó megalapítása által reánk

háramlanának.

Kaszinónk községünk társadalmi és tudományos központjává válna. Hogy társadalmilag szükségünk van egy központra, azt korábbi cikkeinkben kifejtettük már. A jelenben a „Vadász” helyiségei képezik a központot. De mit lát itt az ember? Gomolygó füstfellegeket és asztalok körül embercsoportokat, kik a kártyajátéknak rabjai, községünkben a játékszenvedély, oly nagyon elharapódzott, hogy kívánatos lenne ott a hatóságnak kissé körültekinteni. A község összes vendéglőiben, kávéházaiiban, korcsmáiban vehemens erővel küzdenek egymással a kártyajátékosok, kik egészségüket, szervezeteiket és vagyonukat állítják föl a semmivel sem törődve, örült módon igyekeznek egymást tönkre juttatni. Ezen kell segíteni! ki, vagy mi más tudná ezen törekvést ellensúlyozni, mint egy jól szervezett társadalmi egység. Ha a felsőbb néposztályok nem hatnak az alacsonyabb néposztályra, az a saját erejére támaszkodva nem látja be, hogy végzet előtt áll és vakon rohan azon örvénybe, mely őt a teljes bukásig sodorja.

Igen számos esetet hozhatnók fel, melyek ellen küzdünk kellene, e helyett inkább a kaszinó felállításának fontosságát fejtegetjük.

Tudományos központ szervezésére van szükségünk. Mily gyakra olvashatjuk, hogy városok százezreket szavaznak meg kulturházak felépítésére. Mind nagyobb

TÁRCZA.

Március 15.

Felolvastattott a Polgári Körben

1909 március 14-én.

Tisztelet ünneplő közönség!

1848. március 15-ét ünnepljük ma. — Hiába kereszük a kalendáriumban, nincs piros betűvel jelölve. — Nem is mondva csinált ünnep ez, a magyar nép millióinak szívében egy dobbanás jelzi azt, hogy az évfordulón kegyelettel borulunk le a nagy nap emléke előtt, mely a magyar nép legszentebb jogainak és legnevesebb erkölcsének ünnepe és amelyet bátran nevezhetünk a másodszori bonfoglalás ünnepének is.

Szent István, Nagy Lajos, a Hunyadiak és: Rákóczi alatt egy-egy fényes korszakot jelölnek hazánk történelmében, de e naphoz hasonló dicső esemény nincs és talán nem is lesz többé soha.

A szabadság, testvériség és egyenlőség ünnepe volt ez a szó legigazabb értelmében. Nem véletlenül, nem ötletszerűen tünt fel a szabad eszmék e nagy ünnepe, előzőleg egy félszázad társadalmi küzdelmei érlelték és készítették elő e nagy eseményeket.

Egy félszázaddal 1848. előtt kikézdte, romba döntötte az ódi intézményeket a vé-

res francia forradalom, melynek nyomában ismét a legzsarósebb reakció ütötte fel tanóját — — — de hiába — a népek millióit megcsapta már egy szabadabb szellő fuvalma, és ezen áramlatoknak előbb utóbb érvényesülni kellett.

Hála a mi magyar népünk tulajdonaiuk mely elnyomatásában, szerencsétlenségében mindig sokkal nagyobbak bizonyult mint a jólétben, akkor is a reakció sötétségében tüntek fel azon hatalmas férfiak, akik édes hazánk mulasztásait felismerve azt egy csapással a nyugati civilizáció szintjére emelték. Nem ismerek felemelőbb olvasmányt mint e kor történetének lapjait.

Es ha lelki szemeinket kitarjuk először nyelvünk ujjainkötői, irodalmunk megalapítói vonulnak fel előttünk.

A hazafias szellem, a hon szerelme vezeti, uralja írónk szívét. — Politikai megújulásunk valóban az irodalomra, ez pedig a nemzeti érzésre támaszkodott és ezekből merítette a magyarság tápláló erejét.

A nagy nemzeti küzdelmekben az alkotmány védelmében a meggyék vitték a vezérszerepet. Ezen időkben a meggyék hazafias, alkotmányos és őszinte érzelmeiktől áthatott atmoszférájában tünt fel, ott fejlődött a nemzet független szellemű ifjúsága, onnét küldettek fel a tehetségesebbek Pozsonyba.

Az országgyűlés — ötéves nevetek mutat fel mint meggyék. — Ott találjuk Wesselényit, Kosuthot, Döbesswyffyt, Deákot, Eötvöst,

Kölcseyt. Ott volt Széchenyi István akinek jelleméről egyéniségről igen érdekesen írja Gyulai Pál, hogy: A magyar államférfiak és írók közt senki sincs, akinek pályáján annyi valódi és látszólagos ellentét mutatkozik, mint gróf Széchenyi Istvánén.

Ime egy főúr, aki egész életén át előjogai ellen küzd: ime egy hideg számító és; aki folyvást a szív felindulásai között él: ime egy mélyen vallásos ember, akit fájdalomában semmi sem vigasztal a kétségbeesés a halálba úz; ime egy könnyű vért húzó titizt, aki hazáján kívül tölti ifjúságát, távol minden politikai küzdelemtől a egyszerre a nemzeti újjászületés mozgalmát indítja meg; ime egy államférfi, aki egy pártbör tartozik, de mindenki párt hatása alatt áll, akit felváltva majdnem egyezre szeretnek és gyűlölnék, dicsőítenek és rágalmazzak, a aki bár nyomán zsendül fel az újabb magyar politikai és társadalmi élet, pályája végén magányosan és elhagyatva áll, a balsejtelem és önvád kínjai között; és végre ime egy író, aki anyanyelvét tördelve beszéli, minden európai nyelven jobban ír, mint magyarul, mégis a nemzeti műveltség bajnokaként lép fel a bolygó írókat a központban egyesíti akadémiát alkotva számukra, közéjük áll, könyveivel elragadja a közönséget a egyszerre Magyarország legolvasottabb írójává emelkedik.

Az 1848-ik év elején az országgyűlésen indult meg nagyjaink között a versengés, Széchenyi, akinek közlekedési terve, mind-

és nagyobb tért hódít a munkás-gimnáziumok felállítására. A legkisebb községekben nyilvános felolvasásokat rendeznek, melyek míg egyrészt tudományos célt szolgálnak, másrészt a népnek számos üdvös és hasznos tekintetben való felvilágosítását és kellemes szórakoztatását eredményezik. — Községünkben az ideiglenes télen mind ennek nyoma sem volt s mindez azért, mert a célnak megfelelő helyiséggel nem rendelkezünk.

Ne alapítsunk arra, hogy majd az építendő polgári iskola helyiségeit fölhasználhatjuk. A polgári iskola helyiségeiben elsősorban a saját céljait szolgálja s távolról sem bonjolítható le ott mind az, ami a kaszinó hivatásához tartozik.

A kaszinó kérdéséről volt már szó községünkben, sőt azt is tudjuk, hogy egy szépen kidolgozott tervet bírnak. Az ügy azonban nem tudjuk mi okból, elaludt. Föl kell tehát frissíteni a kérdést s nagyon kívánatos lenne, hogy a véleményeket pro és contra szellőztessük és minél előbb tiszta képét lássuk az ügynek.

Párbaj.

Oriási szenzáció, még nem létezett esemény! Az embereknek tátva maradt a szájuk, a kofák elfelejtettek veszekedni, a vasgyárban megállott az üzem, a villanytelepen a nagy dinamó szörnyűködésében elromlott, sőt a suszter inas sem a „cipi cupi“ nóta mellett verte össze a cipő talpakát, hanem szenzációóról rikoltozott. És miért? Mert kérem Tarjánban párbaj volt és ez még nálunk szörnyen nagy dolog.

De tegyük félre a tréfát, ha a fenti csodák nem is történtek meg, de a nagy diskurzus után itélve, amely nálunk minden ilyen dolog után bekövetkezik, körülbelül meg is történhetek volna. Az emberek igen nagy fontosságot tulajdonítanak az ilyen „esemény“-nek még ma is és nem akarják belátni, hogy a hőskornak már vége van és hogy aki lovagiaskodik, az nem egyszersmind lovag is, hogy ha engem valaki megsért, vagy nyakonver és aztán azt párbajban végig szabadalom és örök emléket hagyok a képes felém, azért én még mindig sértett vagyok és a

nyakleveleseket nem törölte le rólam senki. Nem akarják belátni, hogy ha két jó barát összeszólalkozik és első indulatukban nem éppen a legkellemesebb dolgokat mondják egymásnak, a béke helyreállításának nem az a módja, hogy agyonverik egymást, de sem, hogy lőnek nagy vízeten két lyukat a levegőbe.

Tudhatnák már, hogy a párbajnak csak a régi, nagyon régi időben volt értelme, mikor ezzel a harciaságot akarták fokozni, mert a fenyegető ellenség ellen minél harciasabb fiatalságra volt szükség. De ma? Kinek van ma szüksége harciaságra? És ha szükség volna is rá, hát ezek a párbajok azt szolgálnák? Békés és megélni akaró embereknek nincs szüksége harciaságra, hanem igenis szüksége van minél nagyobb békére, rendre, hogy megélhessen. Ezek a párbajok szintén olyan dolgok sok mással egyetemben, amelyet a társadalom az ő hazug törvényeivel rákényszerít az emberiségre mondván, hogy ha valaki megsért és a bíróságnál — az igazán illetékes helyen — keres elégtételt, akkor gyáva vagy, akit kirug köréből és lenéz, megvet; de ha párbajozol és ezzel törvényt sértesz, akkor már lősz egyet a levegőbe, akár agyonlőnek, hős vagy, disz temetést kapsz és koporsód felett a cigány kedvenc nótáidat huzza. Ha életben maradsz, a zsurok lovagja leszel, a lányok, asszonyok szebben néznek majd rád, kedvencük leszel és az emberek bámullattal vegyes respektussal emelik meg előtted kalapjukat, mert te párbajoztál, te hős vagy, bár lovagkor nincsen.

És én épen ezért párbajozó személyeket nem is tudnék megróni, mert ők maguk sem tehetnek arról, hogy párbajoznak, mert őket erre rákényszeríti a társadalmi állásuk. Nolen-volens párbajozni kell, mert ha valaki tartalékos tiszt és nem párbajozik, akkor a külön becsülettel rendelkező katonák letépi az arany csillagot és az a militarizmus mai túltengése mellett ez igazán nagy baj. Nem hihető épen e miatt az a mondás, hogy ma már mindenki párbajozhat. Legalább teljesen nem áll így meg a dolog, mert ha párbajozhatik is mindenki, elsősorban a diplomás ember párbajozik. A télyek a tapasztalatok azt mutatják, hogy száz párbajozó közt véletlenül ha akad egy iparos, vagy kereskedő. És ennek oka abban a társadalmi — eléggé balga — felfogásban rejlik, hogy dip-

lomás emberre diffamáló sértésért a független bíróságnál elégtételt keresni, de a kereskedőre, iparosra nem. Mintha a bíróság csak bizonyos személyek, vagy bizonyos osztályok pereinek elintézésére volna hivatva. A büntető bíróság nemcsak kofák és veszekedő vénasszonyok becsületsértési pereit hivatott elintézni, amin azt nálunk hiszik, hanem az „urak“ becsületsértési pereit is.

De hiába minden beszéd, párbaj lesz mindaddig, amíg az emberek gondolkozása teljesen át nem alakul. Míg teljesen át nem látja minden társadalmi osztály, első sorban a katonaság, hogy a kardcsörgetésnek és a pisztoly ropogtatásnak csak háborúban van helye, de békében nem. Amíg a közönséget egy párbajhír kizökkenti rendes pletykáinak medréből és napokig csak arról beszélget, addig lesz párbaj.

Majd ha az a modern szellem, amely most kezd lábra kapni, teljesen meghódítja az embereket és csak a produktív munkának fogják élni és mindenki csak kacagásra alkalmat adó komédiának fogja nézni a párbajt, no meg majd ha a törvény nem két heti államfogházzal fogja párbaj-hősöket sújtani, hanem mint más bűnösökkel fog velük elbánni akkor, „valószínűleg“ nem lesz párbaj, vagy ha lesz is, de kevesebb.

Hol van a hiba?

A múlt számban megjelent „Társadalmi feladatok“ című cikket nem hagyhatom némi megjegyzés nélkül.

Igaz, hogy a társadalmi élet irányítása csakis az úri osztályra várhat, igaz, hogy a művelt emberek nem igen keresik nálunk alacsonyabb szellemi színvonalú társaságot de hát az úri emberek egymagukban mégsem változtathatják meg a társadalmat!

Nem akarok beszélni ezúttal azon eltérésekről melyeket „születés“, „hivatal“ és „pénz“ okoz, csak két rétegre osztom az egész közönséget: olyanokra akik műveltek, tanultak és olyanokra, akikben meg van a lelkitelenség és akarat, hogy műveljék magukat. Csak ezekből alakulhat társadalom!

Azt ne kívánjuk a művelt embertől, hogy jól érezze magát abban a körben, ahol az ő életcéljával, eszmévilágával homlokegyenest ellenkező gondolkodású emberek talál. Az igazi művelt ember sohasem érezheti „fo-

inkább több és több hivat szerzett neki, lépésről-lépésre szorította le vetélytársát Kossuthot a pályatérrel — melyet ez a fiúmei vasut tervével foglalt el a közvéleményben.

A fényes tehetségű Kossuthnak azonban az események csodásan jártak kezére — mert ekkor 1848 február végén érkezett meg a párisi forradalom híre. — Termékenyítő villanyként hatott át Kossuth lelkén az országgyűlési teendő új iránybani terelése.

Megnyílt a tér ahol tiszta hazafni érzelmeinek eleget tehetett.

A magyar közélet szereplői közül Kossuth lelke volt a legfogékonyabb a hirtelen változások megértése iránt.

Kossuth tehát, kit a jövődő nagy események előérzete nagy lelkesedéssel töltött el, március 3-án betörését egy epochális nagy beszéd kíséretében nevezetes felirati javaslatát, amelybe a felelős parlamenti kormányzatot, közös teherviselést, úrbéri viszonyokból kibontakozást követelt.

Március 12-én kitör a bécsi forradalom 14-én érkezik Bécsbe a magyar ifjúság küldöttsége, másnap a pozsonyi országgyűlés tagjai vonulnak be diadallal a császárvárosból. A bécsi nép el van ragadtatva Kossuthtól csokolja ruhát szegélyét és nem bír betelni a bübös csengő hanggal, mely a világszabadság diadallát hirdeti.

Kossuth beszélt a tenger néphez és a lelkesülés lánghevében karjára kap egy gyermeket. — Ime! a szabad Ausztria jövődő polgára.

Kossuth meghódította Bécsét. Nemcsak a népet, hanem a császárt is. —

Az első magyar felelős miniszterium megadatott.

A bécsi forradalom híre 14-én Pestre érkezett. Hogy mi történt Pesten azt Jókai így mondja el.

1848 március 15-ike volt.

A nép szétlörte láncait, a nemzet felszabadította a földet és a szellemet.

Iriinyi kiosztja a nép közt a szabadsajtó első termékét a 12 pontot „Mit kíván a magyar nemzet.“ Cenzura nélkül jelentek meg a lapok, a népbizottmány vette át a közrendre a felügyelést a s zouveráns nép óriási tömegben vonult át Budára, kiszabadítani a sajtó martírját Tancsics Mihályt.

A friss szabadság új borától mámoros volt minden lélek.

A nemzeti színház is kitett a napon magáért, színre hozták a cenzura által rég eltemetett nagyszerű Bánk bánt, a ingyen előadást nyitottak közönségnek.

Megrendült a Rákóczi induló, aztán felhúzták a függőnyt; a nemzeti színház egész személyzete teljes díszben állt a színen s

rákezdte a „Hazádnak rendületlenül!“ —

A szabadságtól idevezült örömtias nép is vele énekelt. Dehogy lehetett aztán szó a Bánk bántól — nem kellett annak se Bánk bán se Petur bán.

Abba hagyatták, s ekkor Egressy Gábor a nagy nap egyik hőse elszavalta a „Talpra magyart“ — Egetverő lelkesültség tört ki e szavakat nyomán amelyet Petőfi, Vasvári, Jókai csak nagy nehezen tudták lecsendesíteni.

E dicső napok mómora azonban nem tartott sokáig.

A nemzet a bécsi udvari körök intrikái folytán azon vette magát észre, hogy igazán csak foggyverrel védheti meg.

A nemzet önvédelmi harcra kényszerült és akkor láttuk, hogy a hazaszeretet tud még a csodatételekhez.

Dicső honvédeknek győzelmeiket arattak, névtelen hőseink csodákat műveltek. 1849-ben azonban megfordult a kocka, az Olaszországban felszabadult osztrák hadsereg, az orosz-nál együtt eláraszották hazánkat.

1849 augusztus 13-án a magyar sereg Világosnál letette a fegyvert — és eljött a nagyszerű halál, hol a temetkezés felett egy ország vérben áll.

Ami ezután következett, azt elvégezte Haynau hóhérsával.

(Folyt. köv.)

LIGETI FERENC

Salgótarján.

Férfi szabóság és egyenruházati műterem.

Női- és férfi confection.

Hazai gyártmányú cipőraktár.

UJ! amerikai rendszerű **UJ!**

Uri szabóság mérték és próba szerint, valódi angol és belföldi szövetekből,
csupán két ár
21 és 23 forint

bármely szövetből választható készpénz-fizetés mellett. Ezen kedvezményt csak azért nyújthatom a t. vevőközönségnek, mivel a szöveteket készpénzért vásárolok, a munkaerőhöz pedig tetemes megrendelések folytán olcsóbban jutok, úgy hogy az eddig **30 forintért** készített öltönyöket **21 forintért** és az eddig **35 forintért** készültöket pedig **23 forintért** szállíthatom. Egyszersmind ajánlom dusan felszerelt raktáramat, ari- és női divatru cikkekben. Becses pártfogását kérve, maradok
tisztelettel Ligeti Ferenc.

Hirdetések felvételnek

a kiadóhivatalban.

KÖNYVKÖTÉSZETI

munkák
elegáns
kivitelben
készülnek

A BOROS NYOMDA
könyvkötészetében.

A filléres
könyvtár
összes
példányai
kaphatók
a BOROS
nyomdában.

ANGOL
URI
SZABO.

Szép és divatos kifogás-
talan minőségű szövetek-
ből kívánatra többszöri
próbával készít öltönyöket
és téli kabátot, szakett
és felöltőt, különlegessé-
geket priesesz és lovaglő
nadrágot, valamint papi
reverendát.

LÖRINCZE ISTVÁN
SALGÓTARJÁN,
A VÁROSNÁZZAL SZEMBEN.

ANGOL
URI
SZABO.